

France Vurnik

IZGANJANJE ANGINE

(Avan)turistični dnevnik

9. 7. 1996

V šestih urah smo se bolj prizibali kot pripeljali v Čikat na Malem Lošinj, pa še eno uro smo čakali na odhod trajekta s Krka na Cres. Odšli smo vsaj uro prepozno, ob 10,30, ker nisem imel vsega pripravljenega, – pomanjkljiva logistika. Vožnja je bila počasna, na Hrvaškem so pogoste omejitve na 40, 30 km/h, skozi naselja pa po novem zakonu na 50; čeprav so v juliju samo opozarjali, imajo zapisi o visokih kaznih za prometne prekrške svoj psihološki učinek.

Na Reki smo opazili na več krajih po več policajev skupaj. Ob 10,30 je neki tip pretepel policistko do nezavesti, nihče ji ni priskočil na pomoč, čeprav jih je bilo kar nekaj naokoli. Policija je blokirala izhode iz mesta, je poročal reški Novi list naslednjega dne.

Šotora sta bila postavljena do devetih zvečer. Četrstoletne izkušnje tudi nekaj veljajo.

10. 7. 1996

Obisk M.-a, ki je z nasmehom povedal »vic« v obliki vprašanja:

»Podnevi laja, ponoči spi v vodi?« Seveda se nihče ne domisli, kaj bi bilo to. Odgovor: taščina proteza. Pri vsej božji otroškosti ima M. svojevrsten smisel za humor in preprosto natančnost sporočanja. Vic, ki ga je prinesel iz kdove katere družine, je seveda že zdavnaj demantiran. Vsaj praviloma.

V večernem radijskem programu iz Ljubljane se mi ujameta v zavest pomenljiva verza v ljudski pesmi:

»Raje grem z mladim praprot žet,

kot s starim denarce štet...«

Ta mala, ki nas motivira za taborniško avanturo, čofota po vodi, čeprav je hladna. Sploh nas po malem zebe, celo čez dan.

11. 7. 1996

Že včeraj proti večeru sem preskusil morje s počasnim vstopom: mrzlo, br, br..., 22 stopinj, ozračje ne dosti boljše.

Dopoldne sem se po stari navadi napolnil na Mali Lošinj po nakupih. Kmetje s Pašmana so že na položaju, na svojih barkah, obloženih s sadovi zemlje, se pozibavajo v pristanu. Cene imajo višje kot lani, razen za vino, bijelo i crno po 8 kuna (nekaj malega več kot 200 sit).

Ob čakanju na Delo pred »centralno« prodajalno domačega in tujega tiska ob posrečeno urejenem trgu s kamnitim tlakom se pojavita Zorica in Andrej K. v standardni formi, se pravi vzneseno. Malo se čudita naši »klasični« obliki kampiranja, ko jima ga opišem. Alibi: intenzivna vrnitev k naravi, (kar pa je treba jemati z rezervo).

Časopisje (strana štampa) pripeljejo ob 12.00, mi pojasni prodajalka, toda tokrat ima zamudo. Skleпам: en trajekt pozneje, se pravi vsaj uro in pol. Odnosem nakupljeno v kamp in se vrnem. Kupim Delo in Nedeljca, skupaj 19 kun, kar mi skoraj vzame sapo. Prodajalka to opazi in pojasni: »Delo 5 (125 sit), Nedeljski 14 kuna (360 sit)«. Takoj sklenem: Nedeljca bom prebiral doma.

Ves dan do petih je izdatno pihalo, med borovci je bilo kar hladno, potem se je nekako umirilo. Korakoma in tipaje se spravim v vodo, sprva je pikajoče hladna, potem se privadiš.

V Književnih listih ni vsebinskega pregleda julijske in avgustovske številke Sodobnosti, ki je izšla pred dnevi. Pa bi me zanimalo.

Rdeče vino s Pašmana je dobro.

12. 7. 1996

Močan, skozi borovo vejevje bučec veter me je ob polnoči prebudil. Z baterijo sem osvetlil šotora, da bi preveril, kako se upirata. V redu. Nebo je bilo čisto, zvezde nenavadno svetle, skozi preliho borovcev mi sveti Veliki voz. Nekako blizu je vse to. Dokler nisem znova zaspal, me je po malem grizljal hlad.

Novi list z Reke ni nič kaj hadezejevski, kar je mogoče razbrati iz več komentarjev, predvsem iz Hrvatskega horoskopa Dražena Vukova Colića z naslovom »Tudman traži svog Lebeda«. Ugotavlja sicer, da za prihodnje volitve pravzaprav ne potrebuje prav kakšnega hrvaškega Lebeda, marveč Javlnskega. Mladenič Gordan Malić pa v komentarju »Selo moje globalno i malo« ugovarja ukinitvi TV oddaje »Slikom na sliku« in ironizira njeno priključitev TV dnevniku, s čimer da bo ves program postal informativni. »V demokraciji a la »mlada« lahko dobite svoj termin v opazni oddaji tudi kot popoln anonimnež, pod pogojem, da vas Predsednik zaradi določenih vzrokov jemlje resno,« se zgraža mladenič, sodeč po fotografiji ob komentarju.

Posebno pozornost mi zbudi sestavek z naslovom »Brozović: pripazite na slučaj Radija 101«. Sedanji akademik in hadezejevski funkcionar je bil sredi petdesetih let lektor za srbohrvaščino na ljubljanski slavistiki, zato s toliko večjim zanimanjem preberem, za kaj se sedanji akademik zavzema. Kot predsednik Sveta za telekomunikacije na Hrvaškem je skupaj z Branimirom Donatom podprl koncesijo za Radio 101, ki je imel težave z registracijo, ima pa zasluge za kritične pristope še iz leta 1986... Brozović je tudi v tej funkciji lingvist, kar dokazuje njegovo spodbujanje uporabe »bolj hrvaških« besed v zvezi z »Zakonom o javnem priopčavanju«, namesto o »informiranju«, kar je predlagal predstavnik hrvaškega novinarskega sindikata Gojko Marinković. Brozović je svoj predlog utemeljil, češ da je »treba razumeti ljudi, ki se nagibajo k vključevanju »hrvatskijih riječi« zaradi izkušenj iz preteklosti. Vendar je pristavil, da to ne pomeni, da je beseda »informiranje« prepovedana, le času je treba prepustiti, da najde pravo mero v jezikovnem standardu. Ali gresta v takšen trend tudi naslova v TV prilogi »Veseli sam čovjek, volim feštati s publikom« in »Više se ne švercam u tramvaju« (Daniela Trbović)?

Ponoči sta odšla mlada soseda, v širnem borovem gozdiču sta ostala samo dva soseda in tabor Čehov 100 metrov čez cesto.

13. 7. 1996

Za obsežnejše zapise očitno ne bo več časa oz. bolje, priložnosti. Družba se je povečala in marsikaj se bo mogoče pogovoriti.

Sicer pa se je ozračje ogrelo, in to je poglavitno. M.-ja smrka nekoliko manj, prehlajena je od prvega dne.

Tudi danes s(m)o »deloholiki« in drugi, ki so željni dnevnega tiska, čakali na kombi, ki med 12,30 in 13. uro pripelje tuji tisk. Bilo nas je osemnajst, večinoma so se roke stegnile po slovenskih dnevnikih Delu, Večeru, Dnevniku in Slovenskih novicah. V praznem času čakanja je bilo slišati veliko razpravljanja o iskanju prostora čim bliže morju, o novem prometnem zakonu na Hrvaškem, o drastičnih primerih ravnanja hrvaške policije, ki na otoku nima radarja, so pa oznake »radarska kontrola« ipd. Iz vsega izhaja, da dopustniki želijo čim več svobodnega manevrskega prostora.

Novi list navaja podatke o tem, kako gre Vjesnik skromno v prodajo (celo v Zagrebu), medtem ko Slobodna Dalmacija in reški Novi list presegata pokrajinske meje.

Čutim, da se je začelo pravo poletje; diši po smoli borovcev, tudi v senci je toplo, temperaturo morja preskusim čez nekaj trenutkov.

14. 7. 1996

Bilo je že bolj dostopno (v Novem listu navajajo 23 stopinj).

Zvečer se zbere »stara« družčina ob briškem sivem pinotu z obujanjem spominov na nekdanja kampiranja v večji družbi. Pred četrtr stoletja smo skrbeli za svojo podmladek, zdaj za vnuke... Vmes menjavanje usod.

Druga tema je šolstvo, mature, spričevala (v zvezi z navedbo rojstne države). Ravnateljica, avtorica odgovora, objavljenega v dnevnem tisku, navzoča. Damo ji prav. Ve, da gre za nekakšna ozadja, za taktiziranje. Tudi strankarskih motivov ne izključuje. Zavlačevanje začetka gradnje srednje zdravstvene šole, za katero si prizadeva že drugi mandat. Z gozdarskim inženirjem iz Kočevja se dogovorimo za ogled Roga.

Na Hrvaškem se zaostrejuje odnosi med neodvisnim in režimskim novinarstvom. Predsednik države je štiri tednike označil, češ da so sovražno razpoloženi do države. Komentatorka v N.I. se sprašuje, ali bodo zato uredništva tožila predsednika države. Med njimi sta seveda Globus in Nacional.

Sicer pa imamo dovolj opravkov z obvladovanjem ritma dopustovanja, čeprav nas nič ne obremenjuje. Ta mala je zjutraj izjavila, da je »utrujena ko bik«. Kje je to pobrala? Verjetno v eni izmed številnih knjižic, ki jih prenaša in stresa naokoli in po malem prebira, črkuje na glas. Je pa glavna za pobude in želje, bolje za priganjanje k odhodu na obalo.

Sinoči so bile vse tri na Malem Lošnju, mene pa je vprašala: »Kje si se pa ti klatil?« V glavnem sem miroval in se predvsem skrival pred soncem.

Z Em.-om je mogoče debatirati v neskončnost o slovenstvu, o Karantaciji in premalo uporabljeni demokraciji, ki jo simbolizira ustoličevanje karantanskih knezov. V smislu navezav na tradicijo oz. upoštevanja in deklariranja izhodišč. Malo sva tudi brskala po spominu o karierah nekaterih kolegov v povezavi s članstvom v partiji. Vse skupaj je že tako daleč in v bistvu nekako žametno, da skoraj ni več res. Zdaj smo se znašli v drugačnih rokah, nevidnih in usodnejših, ki terjajo odgovore na globlja in časovno gledano – tako rekoč »večnostna« vprašanja. O smislu, ki smo ga z dnevnimi opravili odrivali. Pozno, vendar naj bi ne bilo prepozno.

Zanimivo: gostje se vedejo nekako po nedeljsko, kakor da bi druge dni imeli kakšna drugačna opravila.

15. 7. 1996

Telefon, ki ga v kampu zaračunavajo bolj po navdihu kot po sekundah dejanskega trajanja, in sicer v smislu pesniške širine, vnaša pravzaprav skrbi in nemir, še zlasti, ker je praviloma uporabljen skoraj izključno takrat, ko je treba sporočiti nekaj pomembnejšega, če že ne kar dokončnega. (Taka je sicer izkušnja z rojaki in če pokliče glas z Gorenjske, največkrat sporoči, da je kdo umrl.)

V našem primeru gre za zgodbo, ki nekako po sedemdesetih letih dobiva svoj finale. Suče se okoli hiše, ki jo je zgradil primorski Slovenec nekaj let po tem, ko je pred italijanskimi fašisti in iredentisti pribežal iz Trsta v Ljubljano s petčlansko družino.

Finale pa je v tem:

Solastnici polovice hiše in vrta (ca 300 m²), sicer sorodnici, dedinji staršev, sta ponudili svoj delež v odkup preko agencije. S solastnico, ki stanuje v hiši in katere pokojni mož je hišo vzdrževal zadnjih trideset let in jo povsem obnovil, zlasti streho, sicer bi od nje ne ostalo ničesar, se v svoji nestrpnosti, da bi prišli takoj do denarja, nista mogli sporazumeti tudi glede cene. Za vabo je prijel neki Srb, ki sicer prebiva v Sloveniji 18 let in ima družino in kljub pojasnilom, da gre za prodajo tudi tistega dela hiše (ali vsaj vrednosti), h kateremu solastnici nista ničesar prispevali, se pravi, da prodajata nekaj tega, kar ni njuno, trmoglavil s svojimi zahtevami, kaj da mu pripada, »jer je kupio«. Vse dogajanje je spremljalo mnogo neprijetnih podrobnosti od groženj (»odšli boste od tukaj v sanduku«, ali njegova žena, sicer Grosupeljčanka: »čez dve leti boste vsi dva metra pod zemljo« ipd.) do klicanja policije, ki ni ničesar ukrenila, razen priporočila: »napišite prijavo!« in gradbenih inšpektorjev ter nenehnih posvetov in vlog pri advokatu...

Očitno je Srb in le dojel, da zadeva ni čista, pa je lastnici predlagal: »Če mi daste 120.000 DEM, grem.« Prepričan je bil, kakor oni dve sorodnici, da tega ne bo zmogla, še zlasti, ker je bil nevzdrževani in zanemarjeni del hiše uradno ocenjen na 73.000 DEM. Pa je takoj pristala in v roku enega tedna, kakor ga je bil Srb in postavil, zbrala ta denar in tako vsaj s tretjino tega denarja ponovno kupila tisto, kar sta pred dobrim desetletjem in pol investirala v hišo. Pa to še ni bilo vse. Ker je bre Srb in tako rekoč v štirinajstih dneh zaslužil 17.000 DEM (od solastnic je namreč kupil za 103.000 DEM), so na občini poterjali od nje 30% davka od dobička. In je hotel, naj mu še to plača že tako oškodovana lastnica drugega dela hiše. Ker tega ni hotela, je pri advokatu zahteval, naj bo pogodba napisana s ceno 103.000 DEM, dejansko pa naj kupec plača 120.000 DEM. Advokat je dobesedno pobesnel, in to je Srbina nekako ukrotilo, da je od prigrabljenih 17.000 DEM le odrajtal dobrih 5.000 DEM cesarju, kakor se v civilizirani državi dela, ne pa po hajduško.

Tako! Ker sem pri prvotnem popravilu te hiše leta 1963 nekaj malega sodeloval in potem v njej stanoval dve leti in ker predobro poznam vse zamotano, zlasti psihogenetsko ozadje tega dogajanja, me zadeva spremlja vse dni in nekaj noči, čeprav pri vsej stvari nimam nič zraven. Po eni strani čustveno in z vprašanjem, kako morejo biti ljudje tako pokvarjeno sebični, po drugi pa vedenje kupca, ki je bil sicer indoktriniran od ene izmed prodajalk, kakor se je pozneje, po izročitvi 120.000 DEM izkazalo, kot srbsko balkanske paradigme za polaščanje, kar smo v takšnih in drugačnih oblikah in razsežnostih lahko spremljali premnogo let.

Tako sem v telegrafskem slogu zadevo skušal pojasniti v večernem debatnem krogu, ki je primaknil še eno podobno izkušnjo: Tudi podjetnik S. je pred kratkim

odkupil parcelo, ki se ji je nekoč kot zakonit dedič odpovedal v korist drugih. Kako je že naslov tiste komedije B. Shawa? Imaš in nimaš.

Sedim v senci med zidovjem ob bifeju in srkam pivo, točeno pod oznako, da je laško. Tako sklepam po ceniku, ki stoji na mizici in na njem piše:

Pivo

- Laško, 0,3 – 9,00 kuna
- Laško, 0,5 – 12,50 kuna
- Strano – 15,00 kuna

šele naslednjega dne sem zvedel, da nimajo laškega piva, pa nisem vztrajal, da bi zvedel, katero pivo prodajajo pod to oznako, marveč v ta kotiček nisem več šel.

Ko sem si ogledoval cenik, je prisedel starejši moški, ki ga je očitno gnjavila vročina, kar je izdajalo njegovo dihanje. Iz kratkega dialoga povzemam, da je iz Vukovara, da živi s številno družino v Zagrebu, da je mehanik in da si bivanje na Malem Lošinju služi z delom, kot je dejal »u radioni izza čoška«.

16. 7. 1996

M.-ja odšla ob štirih zjutraj na avtobus za Ljubljano. Kje je parkirala avto, sva z V. ugotovila dopoldne, ko sva šla ponj. Bil je na edini »aveniji« v bližini tržnice, sicer pa je za te namene velik parkirni prostor na zgornjem delu M. Lošinja ob pristanišču. Znova sem srečal Vukovarčana, ki pa je tokrat dežural pri ulični prodaji folklorno ukrojenega tekstila.

Zvečer ponovno debata pri ravnateljici. Prof. M.-ta nekoliko podrobneje obuja spomin na obisk očeta v Kanadi po petinštiridesetih letih. Dve temi iz njene pripovedi sta značilni: da je hvaležna, ker zaradi očetove emigracije ni bila deležna političnih posledic, materialne je prav gotovo občutila, vsaj v študijskih letih, vendar je to oddaljeno; druga pa je, da se v času obiska v Kanadi sprva sploh ni zavedala, kaj hoče neki subjekt, ki se ji je prilepil ob obisku in jo spraševal vse mogoče zadeve, pa so ji šele slovenski Kanadčani (ali obratno: kanadski Slovenci) pojasnili njegovo vnemo. Pričevanja te vrste imajo svojo težo in barvitost v sporočanju tistega, ki je zadevo sam doživel.

17. 7. 1996

Ta mala je vstala z dvema levima nogama: na vsako še tako spodbudno, tolažilno besedo je reagirala negativistično. Ko se je tega le preveč nabralo, sem ji zagrozil, da bom uporabil »šok terapijo« in ji dve pritisnil za vse življenje... Po lastni izkušnji sem prepričan, da je vzgoja razumno nasilje, ki seveda terja veliko potrpljenja, ne pa absolutne prepustitve, da otrok pri petih letih počne, kar mu pride na misel.

Ob tej priložnosti se mi vrača v spomin nastop srbskega nadrealista Duška Matića na tribuni Sterijevega pozorja o gledališki kritiki sredi šestdesetih let. Postavil je tezo, da je bila tedanja kritika preveč blaga in vseodobravajoča, ker pač ne izpolnjuje vloge in naloge kritike. Svojo trditev je podprl s spominskim ekskurzom in dejal: »Sve bake i tetke su mé mazile, ali u najboljem svetlu se sećam deda, koji me je katkada i izgrdio...«

Daljave poti ob obali in širjave Čikata so za pešca že kar neizmerne, obvladujejo jih biciklisti, ki se silijo po ozkih stezih, pravo podobo pa dobiš le, če greš peš. Ob obali prevladujejo družinski gostje, mladi pari si poiščejo svoje kotičke med razjedenim skalovjem, kamor se zatekajo tudi posamični nudisti. V Čikatu je bilo glede tega vedno povsem svobodno prav zaradi tega, ker je toliko prostora pod soncem ali pod borovci. Nekoč, še v osemdesetih letih, je bilo v Čikatu na vrhuncu

sezone tudi po šest tisoč petsto gostov (kamperov), zdaj jih je (tudi bližajočemu se vrhuncu sezone) na vsem Lošinju 12.500, kakor poroča Novi list. Za turiste je to ugodno, ker ni niti gneče niti čakanja v trgovinah.

Zjutraj se je obotavljivo napovedoval dež, vendar ni vztrajal; vzeli smo ga kot pobudo za evakuacijo stolov, brisač in drugih drobnjarij v šotore, kot vajo.

18. 7. 1996

Pozornost mi zbuja podatek »predsjednika poglavarstva« občine Mali Lošinj Dragana Balijskega, da je na področju te občine kar nekaj vasi praznih ali v njih prebiva še kakšen ostareli občan. Navaja vasi: Tržič, Plat, Srem, Verin, Vazminec, Konec in še nekaj na otoku Cresu in Lošinju. Večina vaškega prebivalstva živi od ovčjereje, ki pa jo lovski lobby hoče podrediti svojim dobičkarskim interesom oz. zahtevam vikend lovcev, ki hočejo podirati tako imenovane »grmače«, iz kamna sestavljene pregraje zoper veter in erozijo zemlje. Župan utemeljuje svoj protest proti slepoti centralnih oblasti z dejstvom, da je »tradicionalno ovčarstvo dragoceno z ekonomsko demografskega stališča...« in dodaja: »Več je vreden obstoj in obstanek enega samega vaškega gospodinjstva na navedenih področjih (Cres, Lošinj), kot vse rente, ki jih bo država nabrala z lovnimi koncesijami«. V naši neposredni bližini za ograjo kampa je taka domačija s čredo vsaj petdeset ovac, s prav ugledno hišo in lepo negovanim zelenjavnim vrtom.

Verjetno na Lošinju situacija ni nič drugačna kot na Krku, kjer so »tujci mnogo številčnejši kot domači gosti, največ pa jih je iz Slovenije in Češke, medtem ko število Nemcev in Avstrijcev postopoma narašča.« kot poroča današnji Novi list.

V sinočnjem Zrcalu dneva sem ujel sporočilo, da je v 91. letu umrl akademik Bratko Kreft. Visoko starost je doživel s svojim izjemnim vitalizmom in voljo, ki odseva iz vsega njegovega dela. Seveda sem se spomnil vseh zanimivih srečanj, zlasti v zadnjem študijskem letu, ko sem pripravljal diplomsko nalogo o njegovi dramatik. Če pomislim, da je bil takrat star 53 let in da je veljal in tudi učinkoval kot »klasik« na več literarnih področjih, potem je več kot utemeljena trditev, da je tako na literarnem kot na gledališkem področju izžareval neko posebno energijo. Njegovo poglavito delo, ki ga bo ohranjalo v slovenski besedni umetnosti, je bilo takrat s teznimi dramami, zlasti pa s Kranjskimi komedijanti, v bistvu že zaokroženo, vse bolj se je posvečal interpretaciji romanov Dostojevskega, kar bi veljalo posebej ovrednotiti v primerjavi s tem, kar sta o tej neizčrpani temi razmišljala in napisala Josip Vidmar in Dušan Pirjevec.

Da zapušča ogromen opus, o tem ni dvoma, vselej pa me je nekako vznemirjal njegov človeški profil, če uporabim parafrazirano Prijateljstvo oznako. Nisem se mogel otresti občutka, da se v vsaki situaciji zaveda, da predstavlja nekaj nadosebnega. Morda se je v mojem stiku prav malo odprl le dvakrat, trikrat, ko sem bil v Slovanski knjižnici in nemara še kdaj na Borštnikovem srečanju v njegovem mestu Mariboru. Sicer pa ni bilo razloga, da bi se kako drugače ravnal, saj je bil 28 let starejši od mene in predvsem – velika gledališka in literarna osebnost.

19. 7. 1996

Čas kar neopazno polzi ob drobnih opravilih, nabavah in kuhariji; gostje odhajajo, novi prihajajo. Prav danes se je gozdček, ki nas obdaja, kar izdatno napolnil, pojavil se je Italijan z družino kot ena izmed prvih (italijanskih) lastovk. Čehi so izvedli menjavo kot nekoč, nekako po sindikalno. Za tri avtobuse jih je prišlo in prav toliko se jih bo vrnilo v švejkovo deželo. Tisti, ki so odšli, so imeli veselico vse do polnoči, novi so po deseti mrknili.

Čakanje na tuji tisk pred edinim kioskom v kampu med 12,30 in 13,00 dobiva komične poteze, zlasti ko se roke stegujejo po Delu, Večeru, Dnevniku, Nedelju in Jani. Nekdo je vprašal, če so Primorske novice prišle. »Nikoli jih še nisem videl,« je odgovoril sicer naveličani, vendar še vedno vljudni prodajalec, sezonec. Časa za opazovanje in meditiranje je na pretek, saj voznik, ki pripelje niti ne kako velik zaboj tujega tiska, praviloma zadnje dni zamuja. Tako je zbudil pozornost rdeč jugo, ki se pripelje vsak dan točno ob 12,45, obrne pod kioskom in voznik v nejm dvakrat zatrobi. V hipu se iz kontejnerja pod cesto prikaže mlada gospa, otrok v avtu ji maha v pozdrav, hitro prisede in potem se odpeljejo iz kampa.

Ko sem šel po plinsko kartošo na nekakšno izpostavo za prodajo plina, je bil na mrežastih vratih obešen listek z napisom »pauza 10 min.«, izpostava pa je odprta le eno uro na dan, med 10. in 11. uro. Med čakanjem, da mine »pauza«, se pripelje neki Zagrebčan, sodeč po registraciji avtomobila, in povpraša, če je odprto, čeprav je bilo videti zaprto. Opozorim ga na »pauzo«. Pa se malce ujezi in reče: »Potem se pa pritožujejo, da ni ljudi.« Malenkost, ki ni edina, kar se nanaša na odnos do gostov. Velja tudi za zanemarjenost kampa, povsod leže pločevinke, kartoni, polivinilne vrečke, podrti drevesa, odložena ali nametana debela borovcev, ki bodo tu segnila. Ne morem verjeti, da se ne zavedajo, kaj vse imajo.

20. 7. 1996

Ko grem po vodo, zvem, da je prišel in se utaboril redni obiskovalec Čikata, sošolec iz gimnazijskih let, Franci J. s hčerkino družino treh otrok. Kot vedno je tudi letos poiskal in »odmeril« primerno »parcelo« in kot vedno se tudi letos uči tujega jezika, tokrat španščine, na način, da najprej začne brati knjige, potem se spravi na slovnico. Tudi novinar z RGL J. L. je že tu in po malem ga izprašam o nekaterih detajlih zapletov na ustanovi, ki se je v času mojega direktorovanja, v Radiu Slovenija, pa tudi prej in pozneje na vsak način hotela prebiti na raven nacionalne pomembnosti in seveda do deleža od naročnine. Potreboval je počitek.

21. 7. 1996

Na tako imenovani »zlati uvali« z betonsko ploščadjo naletim na Francija z vnuki, ki pa jih starši prav kmalu odpeljejo proti šotoru. Je pozno popoldne, vendar najlepši čas, ko se morje umiri in valovi prav na drobno, kodrasto, sonce v zahajanju pa je prizanesljivejše in prijetno. Govoriva o nekdanjih časih, o tem, če kaj pogrešava službo in podobno. Ker je elektroinženir, mu v telegrafskem slogu nanizam historiat obnavljanja studia 13 na Tavčarjevi, ki smo ga začeli obnavljati že l. 1991 s projekcijo, da bo končan do konca naslednjega leta. Toda organizacijski in finančni zapleti so izdelavo in dokončanje zavlekli do letošnjega junija, ko sem za njegovo otvoritev zvedel iz radijskih poročil. Ker na otvoritev nisem bil povabljen, sem bil prvi trenutek melanholično užaljen, ker sem si veliko prizadeval za to obnovo, ko sem hodil prosjačit za denar v generaliteto, zlasti pa priganjal inženirje, da bi obnovitev malo pospešili. Vendar sem se takoj unesel, saj ko je nekaj končano, je pač končano in treba je izbrati druge gazi ali pa jih uhoditi. Predvsem pa sem Franciju skušal opisati, kako izjemna gradnja je ta digitalni studio, da je školjka v njem kot centralni snemalni del zgrajena tako, da je celo osnovna betonska podstat, plošča, dvignjena nad prejšnjo ploščo za ca 10 cm in torej sedi na posebnih jeklenih podstavkih, s katerimi so jo dvignili, ko je beton dovolj otrdel. Poleg obnovljenega studia 14 je to vsekakor vrhunska tehnična pridobitev za najzahtevnejša snemanja komornih glasbenih izvedb.

V današnjem Delu je objavljen spoštljiv in glede vrednotenja verodostojen

nekrolog o Bratku Kreftu, toda povsem neustrezno umeščen, spodaj desno kot nekakšen podlistek. Temu se čudim. Akademik bi bil prizadet.

S. je odpeljal ravnateljico v Ljubljano podpisovat maturitetna spričevala in urejat kadrovske zadeve.

22. 7. 1996

Ponedeljek. Tudi včerajšnje pozno popoldne z zahajajočim soncem je navrglo nekaj novih vtisov. Šel sem od »zlate« proti »srebrni uvali«; povsod podrti in razžagano drevje. Srebrna uvala je še bolj obljudena, prikolicice in šotori so tik nad obalo in terase, ki so jih zdaj označili z rajoni in oštevilčili, so v glavnem zapolnjene. Sploh se je ta vikend Čikat dokaj napolnil, tudi okoli nas, ki smo dobrih sto metrov oddaljeni od prvih sanitarij, je zrastle nekaj šotorov in šotorčkov z mladimi pari. To so najbolj tihi in mirni gostje, kakor da bi jih preganjala slaba vest. Sicer pa so zlasti ob obali večinoma družine z majhnimi otroki. Zanimiv je pisan izbor šotorov, prikolic s prigradami in različno opremo. Neki Zagrebčani (sodeč po registrski tablici avtomobila), ki imajo očitno za stalno stacionirano prikolicico s šotorsko prigrado, imajo okoli prikolicice cel vrtiček s kičastim dodatkom – palčkom.

Večje število gostov se pozna tudi v sanitarijah. To je eno izmed najbolj kočljivih postavk kampiranja. Velika prednost Čikata in vsega tako Cresa kot Lošinja je neoporečna voda iz Vranskega jezera, toda način vzdrževanja pomeni posebno poglavje. Tri deklice v svetlo rjavih haljah čofotajo oz. čistijo običajno med 8,30 in 9,30, ko je največja frekvenca. S cevjo brizgajo vodo po ogledalih na stenah in po tleh kot po ulicah.

Danes se izteka že 14. dan, odkar smo od doma. Pregarjanje angine (apage, satanas!) je seveda poglaviti motiv za ta kvazi nomadski način bivanja, čeprav je notri v duši nemara še kakšna spodbuda, na primer želja po sproščanju anarhoidnih instinktov, ki jih v civilizaciji kar naprej krotimo. No, recimo.

23. 7. 1996

Tudi danes sem pohajal po Malem Lošnju in prebiral reški Novi list, ki je presenetljivo zanimiv za tako mesto in regijo. Tokrat objavljajo na dveh straneh pogovor z arhitektom in nekdanjim beograjskim županom Bogdanom Bogdanovićem, ki živi v tujini, pa se po devetih letih želi vrniti v Srbijo. Z dunajske oddaljenosti je očitno z bolečino spoznal srbski poraz in zablode, ko pravi: »Sram me je zaradi Vukovarja, Srebrenice in Mostarja, ne pa tudi zaradi cveta v Jasenovcu«, ki ga je projektiral kot simbol – »spomenik etnične pomiritve«. Če je ta sploh mogoča? Kritičen je do Handkeja; pravi, da mu je ostalo nejasno, »za koga Handke išče pravičnost«. In končuje: »Namesto pravih besed je Handke bratom Srbom ponudil svoj lirski, po duhu malo zmeden potopis iz eksotične dežele balkanskih Amiša (pomensko »področij pohlepnosti, sebičnosti in zvijačnosti ali sleparij«), ki je ni niti na geografskem niti na kulturološkem zemljevidu sveta«. (B. Bogdanović, r. 1922.l., je l. 1987 odšel na Dunaj, ko je po osmi seji CK ZK Srbije napisal pismo Miloševiću, zaradi katerega je bil prisiljen zapustiti Beograd).

24. 7. 1996

Tudi o dr. Brozoviću pišejo nekaj v Nacionalu, da je Tuđmanov opričnik, da je med drugim ustaški pravopis najprej zavračal, potem odobral. Na Hrvaškem je polno afer. Tudi o Graniću pišejo in objavljajo fotografije, da si gradi veličastno vilo s šestimi kopalnicami. Kako je že Dominik Smole v Zlatih čoveljčkih označil tak

primer: dva bideja za eno rit, je to civilizacija? Je temnejše, sledi odgovor, je zgodovina.

25. 7. 1996

Kaj pomeni tole kampiranje? Očitno nosimo v sebi neko globljo motivacijo. Dobro, razumem ljubimce, ki so posejani okoli nas, ki se po nekaj dneh menjavajo, v enem primeru celo v moški zasedbi. Toda mora biti nekaj skrivnega, instinktivnega. Za nas je motiv evidenten, se pravi izganjanje angine. Četrto stoletja se že podajamo v to avanturo s šotori, po 17 do 20 dni vsako leto, kar bi pomenilo ca 500 dni skupaj, skoraj leto in pol. Kaj vse bi človek lahko v teh dneh napravil... Nemara pa je poleg racionalne motivacije kot alibija tudi neke vrste iracionalna sla. Morda beg pred resničnostjo? Zame zdaj ne več, nekoč pa prav gotovo. Hkrati pa je avanturizem te vrste nekaj navideznega, že kar slepilo, saj brez tople vode in navadnih stranišč sploh ne bi bilo mogoče izvesti takšne imitacije vrnitve k naravi.

Kot rečeno, nas obdajajo najrazličnejši pari, mladi, en primer moških, velika posebnost pa sta dva starejša Avstrijca, ki razen avtomobila in šotora nimata pri sebi nobene opreme, niti stolov, mize, nič...

26. 7. 1996

Naša »ta mala« ima s seboj velik kasetar in lepo izbiro kaset od otroških pesmi do radijskih iger, med njimi je prava posebnost Mali kakadu Svetlane Makarovič. Šele v tej oddaljenosti in nekakšni izolaciji se mi odkriva veličina te vsestranske in vselej nasršene umetnice.

Župan Malega Lošinja se mora zagovarjati oz. braniti svoja stališča v korist domačinov proti lovcem. Vse skupaj je povezano z gonjo pred volitvami; očitajo mu, da nabira glasove, in to pod izmišljenim imenom. Osebe, ki se je podpisala pod napad, sploh ni. Na Hrvaškem je, kot povsod, velik moralni kaos.

Komičen zaplet se je odigral ob 13,00, ko se je z nekaj zamude pripeljal »dostavljač« tujega tiska. Pošiljke za kiosk v Čikatu v svojem kombiju enostavno ni našel, čakalo pa je najmanj 25 interesentov, ne le »deloholikov«, marveč različnih smeri, avstrijskih, nemških, italijanskih... Čakajoči so se z nasmehom po malem razšli in časopisje je ostalo v kiosku še za naslednji dan, edinkrat v tem času. Odšel sem v mesto in ob vrnitvi srečal nekoga, ki je imel v rokah Delo ter pojasnil, da se je dostavljač prav kmalu vrnil z ustrezno pošiljko.

Ravnateljica se je vrnila, zadovoljna z rezultati mature; eden izmed njenih dijakov je bil absolutni odličnjak in šla mu je čestitat. Posebno jo veseli, ker je doma s podeželja.

Sinoči smo se zasedeli v pozno noč: trije slavisti, klasična filologinja, inženir gozdarstva. Kar nekaj časa smo se zapletali okoli dveh tem: o razmerju med vzgojo in izobraževanjem v današnjem šolskem sistemu in o sodobni slovenski prozi. Vse skupaj je bilo nekakšno zvonjenje po toči, saj smo se večinoma že poslovili od možnosti vplivanja, ampak vendar: pri pedagoginjah je prevladala trditev, očitno ne brez izkušenj, da brez vzgoje izobraževanje ne zadošča (vsekakor bi se bilo treba precizneje izraziti); na osnovi (krščanske) etike in morale, nemara kot moralni imperativ.

Glede sodobne proze je bila skupna ugotovitev, da imamo premalo časa in nemara tudi volje za branje proznih novosti, vendar se izkristalizira mnenje, da v slovenski prozi prevladuje subjektivni, cankarjanski tip pripovedne umetnosti in da je pripovedni, epski, tavčarjanski že nekaj časa kar preveč zanemarjen. »Zakaj taki pisatelji, kot je Jančar, ne napišejo aktualnega pripovednega teksta s sodobno

tematiko, ko to znajo...?« je zastavila vprašanje ena izmed profesorice zvezdnemu nebu, jaz pa sem ga zapisal za naslovnika.

27. 7. 1996

V Dogodkih in odmevih je bilo sporočeno, da je v Atlanti na OI v parku eksplodirala nastavljena bomba. Nihče ni več nikjer varen. Spoznanje, ki relativizira in spodnaša smisel eksistence.

Zvečer nekaj politične debate z nekaj krščansko demokratske vneme in zagrelosti v nasprotju z mojo logično neprizadetostjo. Ujeli smo se v razmerje Kučan – Janša in spet je bilo zvezdnemu nebu naslovljeno vprašanje: »Zakaj se Kučan ni hotel soočiti z Janšo?« Namesto zvezdnega neba sem rezoniral: ker se kot predsednik države nima kaj (o čem) soočiti in da se bo že »soočal« (J. Gradišnik bi o tem glagolu vsekakor povedal svoje!), pred volitvami predsednika države, in to – z ljudstvom. Jezike nam je namreč mazalo dobro vino s Pašmana.

28. 7. 1996

Po malem se v misel vriva vrnitev in oglašajo se zadeve, ki me čakajo. Vse je že programirano, tole potikanje po Lošinju in Čikatu je zgolj intermezzo, ki daje misli jasnost.

Šele zadnje dni sem si nekoliko ogledal propagandno zgibanko z naslovom »Dobrodošli v Hrvaško«, ki nam jo je ob prihodu na hrvaško mejo ponudil carinik. Skromno (tudi jezikovno) informativno zadevo je objavila »Hrvatska turistična zajednica«, zaradi nekaterih podatkov je vredna pozornosti, če drugega ne, vsaj zaradi nekaterih telefonskih števil, ki včasih pridejo prav.

Razumen in pravičen je v Delovi sobotni prilogi Mencingerjev spis o »Janezovi hišici in Francekovih devizah«, s čimer naj državi ne manipulirata. Vesel sem, da nisem nasedel ponudbam za nakup zemljišča na hrvaškem Primorju ali Istri. Imetje lahko pomeni blaginjo, te pa tudi zasužnjuje.

29. 7. 1996

Čas se izteka, z mislimi sem že pri pospravljanju in na poti domov. Jutri odidemo.

Opoldne je prišel mimo vodja varnosti v kampu, se pozanimal, kdo da sem, čeprav sva se ničkolikokrat srečala in je tudi natančno vedel, da imam svoj šotor, na katerem je številka 392. »U redu, u redu,« je hitel in se spustil v pogovor na mojo ponudbo, naj sede, pa ni hotel. Beseda je dala besedo, razložil je, da v zadnjih sedmih letih ni bilo nič investirano v kamp Čikat, da so zaposleni samo trije varnostniki, on čez dan, dva ponoči, da zasluži samo 1.700 kun (natanko 500 DEM), da komaj čaka na upokojitev, ko bo lovil ribe... Skratka, splošno nezadovoljstvo in že kar neprijetna kritičnost do svojega prostora, kar nerad poslušam. Ob vsej samohvali, kako da se je v teh letih Hrvaška prerodila (predsednikov govor mladim hadezejevcem v Splitu), ostaja vtis eksistencialnega nezadovoljstva »v bazi«.

Tako: »Sutra odlazimo,« sem končal pogovor.

Če me spomin ne izdaja, smo bili prvokrat tukaj 1. 1978 in potem vsako leto, razen leta 1991, ko smo imeli drugačne skrbi.

Epilog

Zlaganje šotorov in druge krame pomeni manj prijetno opravilo, kot je pohajanje ob obali in čofotanje po »morja široki cesti« ter puščanje misli v prostem teku, kar je poleg izganjanja angine najprijetnejša sprostitev in tudi nekakšna pomiritev.

Na vožnji proti domu smo videli tri prometne nesreče: zagozden avto v drevesu, avto v globeli pod cesto in bočni trk na mokrem ovinku. Tudi zato smo hiteli počasi, kar pa nekaterim v »machinah« ni bilo nič kaj povšeči, zlasti od Reke do Postojne, čeprav je bila skoraj vseskozi ena sama kolona.

P.s.: Ta mala je natanko čez teden dni po vrnitvi dobila visoko vročino in zdravnica je ugotovila: angina!